

Vedlegg 1

Saksnotat – Vedlegg til sak til universitetsstyret 22.6.2023 om nedleggelse av Institutt for reiseliv og nordlige studier ved Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Dette notatet er et tillegg til styresak om nedleggelse av Institutt for reiseliv og nordlige studier (IRN) ved Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSL-fak), som gir ytterligere informasjon om:

- Situasjonen ved Institutt for reiseliv og nordlige studier
- Prosjektgruppens rapport
- Fakultetets vurderinger og anbefalinger
- Forslag til videreføring av fagområdene reiseliv og medieproduksjon

Institutt for reiseliv og nordlige studier

I 2013 fusjonerte Høgskolen i Finnmark (HiF) med daværende Universitetet i Tromsø. Fagområdene ved dagens Institutt for reiseliv og nordlige studier (IRN) var frem til 2013 tilhørende Institutt for økonomi og reiseliv ved HiF. Disse ble splittet fra 2013. Institutt for reiseliv og nordlige studier ble opprettet for å videreføre fagmiljøene reiseliv, nordlige studier og medieproduksjon. Fra 2013 til 2018 var IRN først organisert under Finnmarksfakultetet og deretter Fakultet for idrett, reiseliv og sosialfag ved universitetet. I 2018 ble IRN en del av HSL-fak i forbindelse med en større organisasjonsendring ved hele Universitetet. IRN er et av til sammen sju institutter ved HSL-fak.

Det er 16 årsverk fast vitenskapelige ansatte knyttet til de tre fagmiljøene *reiseliv* (8), *medieproduksjon* (4) og *nordlige studier* (4). I tillegg kommer en forskerstilling som er fast ansatt ved instituttet, samt en førstelektorstilling som i dag er ute i permisjon knyttet til en åremålsstilling. I sum har disse stillingene en lønnskostnad på mellom 16 og 17 mill. kroner. Det er for tiden permisjoner på 1,5 årsverk knyttet til medieproduksjon. Instituttet har i tillegg 7 stipendiater og 1 postdoktor i staben i dag, alle tilknyttet reiseliv. Videre er det 4 professor 2 (20 %), også tilknyttet reiseliv. Administrasjonen direkte tilknyttet instituttet er 2 årsverk (kontorsjef og studiekonsulent). Lønnskostnaden for disse dekkes (i likhet med administrasjonen på de øvrige enhetene) på fakultetsnivået. Instituttet har vært ledet fra fakultetet siden juli 2022, og har ikke hatt kostnader til instituttleder i denne perioden.

Økonomisk status

Ved inngangen til 2023 har IRN et akkumulert merforbruk på ordinær drift på 22,4 mill. kroner. Isolert for 2022 hadde instituttet et merforbruk på 1,2 mill. kroner. Dette merforbruket inkluderer en overføring fra øvrige enheter ved HSL (vedtatt av fakultetsstyret) på 5 mill. kroner. Uten denne overføringen ville merforbruket for 2022 vært 6,2 mill. kroner. Tildelt budsjetttramme for 2023 (sak FS-42/22) er 14,6 mill. kroner. Denne tildelingen består av en basisdel på 10,0 mill. kroner, og en resultatbasert del på 4,6 mill. kroner (4,3 åpen ramme og 0,3 lukket ramme). Denne budsjetttrammen er basert på foreløpig tildeling fra universitetsstyret, og inkluderer ikke kuttene som ble vedtatt i endelig budsjettfordeling for UiT (Sak S 3/23). Særlig budsjettkuttene i forbindelse med innføring av skolepenger for studenter utenfor EU/EØS vil berøre instituttet betydelig ved en viderefordeling av kuttet basert på samme nøkkel som ble benyttet i universitetsstyret. I forslaget til endelig budsjettfordeling for HSL-fak for 2023 er den samlede tildelingen til IRN 13,8 mill. kroner.

Det er overveiende sannsynlig at instituttet også inneværende år vil gå med et betydelig merforbruk. I forbindelse med en samlet håndtering av akkumulert merforbruk, har fakultetet tatt utgangspunkt i en nedbygging av et samlet akkumulert merforbruk på 25 mill. kroner, som skal bygges ned fra og med 2024.

Prosjektgruppens rapport

Prosjektgruppen har hatt følgende sammensetning:

- Elin Johansen, Alta museum (permisjon fra stilling som førsteamanuensis, IRN)
- Charlotte Thingelstad, universitetslektor Musikkonservatoriet
- Sveinung Eikeland, forsker IRN
- Carsten Gade Rolland, instituttleder Idrettshøgskolen
- Daniel Hansen Masvik, studentrepresentant fakultetsstyret HSL
- John McNicol, prodekan utdanning HSL (leder)
- Observatør: verneombud ved IRN Thomas Vordal.

Prosjektgruppen har gitt følgende forslag for videreføring av IRN sine aktiviteter innenfor eksisterende rammebetingelser:

1. IRN oppløses.
2. Nordlige studier videreføres ikke ved campus Alta og de ansatte tilknyttet fagmiljøet fristilles. For de berørte må HSL-fakultetet finne innpasninger som kan styrke andre fagmiljøer og enheter.
3. Fagmiljøet innen medieproduksjon fusjoneres med medie- og dokumentasjonsvitenskap ved ISK. Bachelorprogrammet i medieproduksjon videreutvikles i studieporteføljegjennomgangen med mål et mer solid fagmiljø. Det anbefales at de ansatte fortsatt skal ha arbeidssted i Alta og at det utvikles et flercampusmiljø innen medievitenskap.
4. Reiseliv består ved campus Alta som et faglig satsningsområde, under et synlig, sterkt og samlende navn. Det nye sammenslåtte fagmiljøet må i lag utvikle en ny studieprogramportefølje som innebærer konsolidering av de eksisterende studieprogrammene og utvikling av EVU-tilbud. Det foreslås to ulike modeller for organisering av reiselivsmiljøet.
 - a. Fusjon med Idrettshøgskolen og linjeorganisering ved å opprette en reiselivsskole eller et senter for reiseliv ved Idrettshøgskolen
 - b. Matriseorganisering av reiselivsutdanningene ved at fagpersonene fordeles på ISV, Idrettshøgskolen og Handelshøgskolen, og enhetene gir undervisningsressurser til studieprogrammene som driftes i felleskap. Den matriseorganiserte utdanningen vil samles under et senter liknende CARE og den faglige ledelsen legges til enten HSL-fak eller Helsefak.
5. Den faglige aktiviteten innen medieproduksjon og reiseliv skal det sikres ressurser til. Midler innenfor rammetildelingen følger dit de ansatte fortsetter sin organisatoriske tilhørighet.
6. Administrasjon inngår i HSL-fakultetets omstilling av administrasjon og aktuelle klyngesamarbeid som også favner satsning ved campus Alta.

Fakultetets vurderinger og anbefalinger

Økonomisk vurdering knyttet til håndtering utelukkende på nivå 3 (innenfor IRN)

Fakultetet har vært tydelig på at det innenfor de gjeldende økonomiske rammene ikke er rom for den aktiviteten som er på instituttet i dag. En videreføring av dagens ramme innenfor dagens organisatoriske struktur innebærer at en må ha en betydelig nedbygging av instituttet. Det tilbudet og de fagmiljøene instituttet har i dag er det ikke økonomisk ramme for, og det har innenfor de ordinære instituttrammene ikke vært det de siste 10 årene. En balanse i forhold til de gjeldende årlige økonomiske rammene må

innebære en reduksjon av kostnadssiden, en økning av inntektssiden, eller en kombinasjon av disse på ca 7,0 mill. kroner. Som for øvrige enheter ved HSL-fak er det lønnskostnadene som er den dominerende utgiftsposten. En reduksjon på 7,0 mill. kroner vil tilsvare om lag 7 årsverk om en skulle tatt det ut i reduserte lønnskostnader. Det ville – uavhengig av hvor en gjorde reduksjonen – innebære en betydelig reduksjon av tilbudet som kan gis (og også en reduksjon i resultatmidlene til instituttet). Om en i tillegg tar høyde for at det akkumulerte merforbruket skal nedbetales med 5 mill. kroner hvert år, noe som vil måtte innebære en ytterligere reduksjon i årsverk, tilbud og resultatinntekter, er det på det rene at den økonomiske situasjonen ikke er noe som kan håndteres på instituttet alene, uten å (i alle fall for en periode) legge ned det meste av aktivitet og ha en betydelig nedbemanning.

Økonomisk vurdering knyttet til håndtering på nivå 2 og 3 (innenfor HSL-fak)

Alle enhetene ved fakultetet opplever et betydelig press på økonomien, og flere enheter har økonomiske utfordringer. Til tross for dette ble det i april 2022 fremmet en sak for fakultetsstyret hvor det ble foreslått å omdisponere deler av andre enheters positive avsetninger for å dekke opp noe av det akkumulerte merforbruket ved IRN. Det ble i saken vedtatt å omfordele 5,0 mill. kroner til IRN. Fakultetsstyret var samtidig tydelig på at dette ikke var en måte å håndtere utfordringene på fremover, og vedtok i tillegg følgende:

Fakultetsstyret understreker at dette er et engangstilfelle, og vil ikke legge opp til ytterligere omfordelinger av mer-/mindre forbruk mellom enheter ved fakultetet.

Med de økonomiske rammene som ligger til den enkelte enhet ved fakultetet i dag, anses det ikke som et reelt alternativ å kunne bedre den økonomiske situasjonen for IRN ved omfordeling av midler midlertidig eller permanent innenfor HSL.

Økonomisk vurdering knyttet til håndtering på nivå 1, 2 og 3 i UiTs organisasjon

Flere av de forslagene som fremgår av rapporten til arbeidsgruppen innebærer behandling/håndtering på alle nivåer ved UiT. De inkluderer flere fakultet (Helsefak, BFE-fak og HSL-fak), utfasing/konsolidering/fusjonering av studieprogram på tvers av enheter (både institutt og fakultet), organisatoriske endringer og flytting/avslutning av arbeidsforhold. Det som ikke kommer tydelig frem i rapporten, men som er nærmere redegjort for over, er at den økonomiske situasjonen tilsier at de fast vitenskapelige ansatte ikke kan overføres til andre enheter med tilhørende finansiering. Denne situasjonen gjør at flere av forslagene fremmet av prosjektgruppen vanskelig lar seg gjennomføre uten ekstra (permanent) finansiering. Om en går for forslagene i rapporten må finansieringen til disse enten komme fra enheter som mottar/overtar ansatte, eller som en omfordeling internt på UiT. Alternativt kan en nedjustere antallet årsverk som skal overføres fra et oppløst IRN, slik at det tilpasses den økonomiske rammen som kan overføres. Denne løsningen vil også måtte ivareta en inndekning av det akkumulerte merforbruket (25 mill. kroner).

Øvrige vurderinger

I saksfremlegget til sak FS 5/23 - Oppfølging av rapporten "Restrukturering av Institutt for reiseliv og nordlige studier", er det videre blant annet foretatt følgende vurderinger og anbefalinger:

Rapporten peker på at det fra alle tre fagområdene på instituttet er kommet sterke signaler om at det ikke er en naturlig koalisjon å ha reiseliv, nordlige studier og medieproduksjon samlet i ett institutt. Konstruksjonen av instituttet som en samlet enhet oppleves ifølge rapporten som kunstig. Den grunnleggende anbefalingen er derfor å oppløse instituttet som eget institutt. Ut over denne

grunnleggende anbefalingen, vil det være klare økonomiske hensyn og rammer som vil være førende for de resterende anbefalingene.

Prosjektgruppen foreslår å fusjonere fagområdet medieproduksjon med medie- og dokumentasjonsvitenskap ved ISK. I tråd med innspillene fra fagmiljøene, kan det være aktuelt å se nærmere på en slik løsning, men en kan ikke se for seg å videreføre de ulike tilbudene som gis i dag, men at det må være et mer samkjørt tilbud fordelt på to campuser. Eventuell innsparing vil være avhengig av antall finansierte stillinger en inkluderer fra IRN i en slik fusjon.

Prosjektgruppen anbefaler at reiselivsutdanningene ved universitetet blir et prioritert område og videreutvikles for å tilpasse seg nærings- og samfunnsbehov i Nord-Norge. I rapporten foreslås to modeller for organisering av reiselivsområdet, a) å overføre reiseliv til idrettshøgskolen og b) en matriseorganisering av reiselivsutdanningene ved at fagpersoner fordeles på ISV, Idrettshøgskolen og Handelshøgskolen med faglig ledelse hos HSL-fak eller Helsefak. En mulighet som ikke er drøftet i rapporten, men som basert på innspillene fra blant annet de ansatte og Helsefak også bør vurderes, er å etablere et senter for reiseliv under HSL-fak. Dekanen slutter seg til vurderingen om at Reiseliv bør bestå ved campus Alta som et faglig satsingsområde, og at en bør utrede nærmere hvordan en kan ivareta en slik satsing.

Forslagene over innebærer en reduksjon (på noe sikt) i de årlige kostnadene, men denne reduksjonen vil være mindre enn den årlige ubalansen nevnt over. Dette gjelder før en tar inn effekten forslagene vil ha på resultatmidlene. I tillegg gjenstår fortsatt det akkumulerte merforbruket som skal dekkes inn. Dette innebærer at en ikke kan se for seg en videreføring av fagområdene Medieproduksjon og Reiseliv på samme nivå som i dag. Dekanen vil derfor legge opp til å komme tilbake til fakultetsstyret med et samlet forslag til videreføring som hensyntar de påregnelige økonomiske rammene.

Forslag til videreføring av fagområdene reiseliv og medieproduksjon, samt videre prosess

For å sikre et best mulig kunnskaps- og beslutningsgrunnlag for å svare ut vedtakspunktene 3 og 4 i sak FS 5/23 – Oppfølging av rapporten "Restrukturering av Institutt for reiseliv og nordlige studier", ble det besluttet av dekanen å opprette to arbeidsgrupper, med mandat å legge fram forslag til videreføring av fagområdene reiseliv og medieproduksjon.

Punkt 3 og 4 i sak FS 5/23 har følgende ordlyd:

3. *Fakultetsstyret ber dekanen legge frem forslag til videreføring av reiseliv ved campus Alta som et faglig satsingsområde*
4. *Fakultetsstyret ber dekanen legge frem vurderinger og forslag til eventuell sammenstilling av fagmiljøene knyttet til medieproduksjon og medie- og dokumentasjonsvitenskap*

Arbeidsgruppene leverte sine rapporter 31.5.2023, og fakultetsstyret vil behandle disse rapportene i sitt møte 15.6. 2023. Saksfremlegget til sak FS 17/23 er vedlagt (vedlegg 3).

Rapportene

Sammenstilling av fagområdene medieproduksjon og medie- og dokumentasjonsvitenskap

Arbeidsgruppen har med utgangspunkt i to ulike økonomiske scenarioer skissert to forslag til hvordan studieprogrammene som fagområdene medieproduksjon og medie- og dokumentasjonsvitenskap tilbyr

i dag kan sammenstilles. Sammenstillingen i forslag 1 er sterkt ønsket av begge fagmiljøene, som stiller seg støttende til integreringen og til et tettere samarbeid på alle nivå (undervisning, forskning, formidling og praksis).

- Forslag 1, med utgangspunkt i fire årsverk, skisserer et felles samlingsbasert årsstudium i medieproduksjon og journalistikk i Alta, som kan gå inn i det eksisterende BA-studiet MDV, og som er på lik linje med årsstudiet bibliotek- og dokumentasjonsvitenskap. Både ansatte ved MDV/Tromsø og MP/Alta ville kunne bidra inn i et årsstudium og utvikle et felles tilbud. Gitt ressursituasjonen ved MDV vil det være nødvendig med mer enn to årsverk i Alta for å dekke undervisningsbehovet til et nytt årsstudium. Et slikt studietilbud ville kunne faglig konsolidere områdene MDV og MP, samt legge til rette for en positiv utvikling ved campus Alta. Studietilbudet vil også frigjøre ressurser i faggruppen, som kan benyttes i andre tverrfaglige studietilbud med behov for slik kompetanse, som kan utvikles i tråd med omorganiseringen av studieprogramporteføljen ved UiT.

- Forslag 2, med utgangspunkt i to årsverk, skisserer muligheten for at medieproduksjonsmiljøet i Alta tilbyr supplerende emner i de eksisterende BA- og MA-programmene på MDV. Dette vil være et godt supplement for studietilbudet i Tromsø, men vil ikke legge til rette for å utvikle et godt fag, studie- og læringsmiljø på campus Alta. En nedbygging av staben i Alta med 50% vil også kreve andre tiltak som denne arbeidsgruppen ikke kunne ta stilling til.

Videreutvikling av reiseliv som faglig satsingsområde ved UiT

Arbeidsgruppen mener at det er nødvendig å tenke nytt om organiseringen av fagmiljøet innen reiseliv på tvers av enheter. Det må være et mål å konsolidere emner og program, øke ressursutnyttelsen og sikre høy kvalitet i utdanningene og forskningen. Reiselivsmiljøet ved IRN har gitt innspill om hvordan nye studieprogram kan se ut, og forslagene tar hensyn til kunnskapsbehovene i reiselivsnæringen. Arbeidsgruppen foreslår samarbeid mellom de ulike fagmiljøene, inkludert Idrettshøgskolen, Handelshøgskolen og ISV for å tilby studentene større fleksibilitet. Forslagene tar hensyn til den pågående studieporteføljegjennomgangen ved universitetet og studietilbudet bør settes sammen etter en modell med fordypningspakker og støttepakker.

Arbeidsgruppen har kommet frem til at det er flere mulige organisatoriske modeller, men at det må forutsettes et sett med premisser for at de skal bidra til en satsning på reiseliv slik mandatet legger opp til. Følgende premisser forutsettes:

1. Uavhengig av hvilken organisatorisk modell som velges, så må minimum Idrettshøgskolen, Handelshøgskolen og ISV samarbeide om fremtidige studietilbud
2. For å sikre synlighet og fokus på reiselivsutdanning og forskning må det opprettes et senter på nivå 4
3. De ansatte ved reiseliv må innfri universitetets tilstedeværelsesplikt
4. Det må sikres stedlig ledelse for de ansatte i reiselivsmiljøet

Med utgangspunkt i åtte årsverk er det to modeller som arbeidsgruppen ser på som mulige.

1. Linjeorganisering ved å opprette et senter på nivå 4 for reiseliv under ISV. Utdanningstilbudene kan organiseres under et slikt senter, men det er ikke en forutsetning. Det er en forutsetning av

utdanningstilbudet bygges opp i samarbeid med Idrettshøgskolen, ISV og Handelshøgskolen. Utfordringen knyttet til stedlig ledelse må også løses.

2. Matriseorganisering av reiselivsutdanningene ved at fagpersonene fordeles på ISV, Idrettshøgskolen og Handelshøgskolen, og enhetene gir undervisningsressurser til studieprogrammene som driftes i felleskap. Reiseliv er et tverrfaglig felt, som kan styrke argumentene for en matriseorganisering. En ev. matrisemodell forutsetter også at det opprettes et senter på nivå 4.

Med utgangspunkt i fem årsverk foreslår arbeidsgruppen at alle må tilknyttes samme enhet. Risikoen for fragmentering blir for stor i en matriseorganisering når antallet vitenskapelig ansatte settes til kun 5. Enheten må da være enten ISV eller IH.

I dette scenarioet vil undervisningstilbudet måtte reduseres. Det vil være noe effekt av konsolidering, men konsolidering innebærer også at de ansatte må bidra inn i eksisterende utdanninger ved enheten eller enhetene utdanningstilbudene blir konsolidert med. Allikevel vil en stab på 5 kunne ha ansvar for en BA og en MA, men det anbefales at fagmiljøet fremdeles sikrer rom for EVU-feltet, og at emner og program utvikles som fordypnings- og støttepakker i tett samarbeid med de aktuelle samarbeidsinstituttene.

To økonomiske scenarier

I forbindelse med arbeidet med videreutvikling og fornyelse av studieporteføljen, og arbeidet med ny budsjettfordelingsmodell er det kommet forslag om “omstillingsmidler” der tanken er at også tilbud/områder som fases ut har behov for midler for en periode for å kunne gjennomføre en slik utfasing. Dersom en fikk tilgang på denne typen omstillingsmidler (eller andre midler) av et visst omfang, vil det kunne lette restruktureringen av IRN betydelig. En foreløpig skisse knyttet til slike omstillingsmidler forventes presentert universitetsstyret i forbindelse med behandling av foreløpig budsjettfordeling 2024. Omfang og mulig bruk/tilgang på slike omstillingsmidler er derfor ikke avklart i skrivende stund.

I mandatet til de to arbeidsgruppene, ba dekanen om at forslagene som ble gitt tok utgangspunkt i to ulike scenarier;

- Det skaffes til veie midler som dekker inn det akkumulerte merforbruket ved IRN
- Det akkumulerte merforbruket til IRN må fullt ut dekkes inn av det som videreføres fra IRN

Videre oppfølging og prosess

For å følge opp de forslagene som ligger i de to arbeidsgruppenes rapporter, har dekanen i saksfremlegget til Sak FS 17/23 lagt til grunn følgende tidslinje og prosess:

- 15. juni: Fakultetsstyret behandler videre prosess
- 22. juni: Universitetsstyret behandler den organisatoriske oppløsningen av IRN (og orienteres om planer for videreutvikling av fagområdene og prosess).
- Juni-1.september: arbeidsgruppene rapporter på høring til de berørte fagområdene ved IRN for korrigerende av eventuelle faktiske feil.
- 1.september-desember:
 - fakultetsledelsen har dialog-/sonderingsmøter med andre fakultet, og enheter ved HSL, om samarbeid om portefølje og/eller organisatorisk endring/innplassering.

- fakultetsledelsen har dialog med de ansatte på fagområdene om rapportene og mulige handlingsvalg, prioriteringer og retninger (forutsettes koordinert opp mot porteføljeprosessen).

Det presiseres i saksfremlegget at det er viktig for fakultetet at det sikres trygge og langsiktige rammer for videre satsing på campus Alta, og at de styrkene fagområdene har videreutvikles. Det må være et langsiktig og bærekraftig perspektiv på utdanning og forskning på disse fagområdene, og det må gjøres gode avveininger mellom samfunnets behov og forskningsfronten.

Det pekes på at det etter at arbeidsgruppene har levert sine rapporter er kommet ny informasjon som også må inkluderes i den videre prosessen. I forbindelse med at regjeringspartiene ble enige med SV på Stortinget om en aktivitetspakke for Øst-Finnmark på til sammen 105 millioner kroner, ble det 7. juni orientert om at UiT tildeles til sammen 14 millioner kroner over fire år som skal brukes til studietilbud innenfor blant annet reiseliv, entreprenørskap, sikkerhet og beredskap. UiT peker på Kirkenes som stedet de vil opprette disse tilbudene. Tilbudene som skal gis omfatter fagområder på flere enheter, og det vil bli en intern koordinering av det tilbudet som skal gis. Fra fakultets side kan disse midlene eksempelvis være en mulighet til å begynne en gradvis omstilling mot økt EVU, og for å sondere samarbeidsmuligheter.

Avslutningsvis i saksfremlegget pekes det på at videre prosess avhenger av en del variabler som fakultetet ikke helt rår over. Fakultetet håper det vil være klart i løpet av året i hvilken grad det vil være mulig for fakultetet å finne omstillingsmidler til IRN. Planleggingsrammene for de to fagområdene reiseliv og medieproduksjon vil avhenge av en slik avklaring. Det betyr at fakultetet i denne saken per i dag ikke kan si noe endelig om dimensjoneringen av fagområdene, og at fakultetet i en periode fremover vil måtte holde det åpent (og tenke langs to linjer).